

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 28 червня 1997 р. № 644.
Із змінами і доповненнями згідно з постановами
Кабінету Міністрів України
від 5 серпня 1998 р. № 1241,
22 липня 1999 р. № 1336,
4 березня 2001 р. № 229,
11 лютого 2004 р. № 161

ПОРЯДОК ПРИСУДЖЕННЯ НАУКОВИХ СТУПЕНІВ І ПРИСВОЄННЯ ВЧЕНИХ ЗВАНЬ

Загальні принципи

1. Цей документ визначає порядок присудження наукових ступенів доктора і кандидата наук та присвоєння вчених звань професора, доцента і старшого наукового співробітника.
2. Наукові ступені доктора і кандидата наук присуджують, а вчені звання професора, доцента і старшого наукового співробітника присвоюють особам, які мають повну вищу освіту, глибокі фахові знання і значні досягнення в певній галузі науки, у педагогічній діяльності.
3. Питання присудження наукових ступенів доктора і кандидата наук, а також присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника належать до компетенції ВАК. Питання присвоєння вчених звань професора і доцента належать до компетенції МОН.
4. Документами, що засвідчують присудження наукового ступеня чи присвоєння вченого звання, є відповідно диплом і атестат державного зразка. Дипломи доктора, кандидата наук і атестат старшого наукового співробітника видає ВАК, а атестати професора і доцента – МОН.
Дипломи докторів та кандидатів наук, а також атестати професорів, доцентів, старших наукових співробітників, видані атестаційними органами СРСР і Російської Федерації за результатами захистів дисертацій або рішень вчених рад до 1 вересня 1992 року, в Україні визнаються дійсними.
5. Роз'яснення щодо застосування Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань (далі – Порядок) здійснюють ВАК та МОН.
6. Особливості застосування цього Порядку під час розгляду дисертацій, що містять державну таємницю, визначаються спільним рішенням СБУ та ВАК.

Присудження наукових ступенів

7. Наукові ступені доктора і кандидата наук на підставі прилюдного захисту дисертацій присуджують спеціалізовані вчені ради. ВАК провадить експертизу дисертаційних робіт, розгляд атестаційних справ здобувачів та видачу дипломів доктора наук і кандидата наук на підставі рішень спеціалізованих вчених рад та атестаційного висновку президії ВАК.
У разі порушення спеціалізованими вченими радами вимог нормативно-правових актів з питань присудження наукового ступеня доктора і кандидата наук ВАК скасовує прийняті ними рішення.
8. Участь учених і фахівців народного господарства в роботі, пов'язаній з атестацією наукових і науково-педагогічних кадрів, є важливою складовою їхньої наукової та науково-педагогічної діяльності.

9. Спеціалізовані вчені ради створюються за рішенням ВАК у вищих навчальних закладах III і IV рівня акредитації, науково-дослідних, науково-технічних установах та інших організаціях, що проводять фундаментальні та прикладні наукові дослідження, за клопотанням центральних органів виконавчої влади, Національної академії наук, Академії медичних наук, Української академії аграрних наук, Академії педагогічних наук, Академії правових наук чи Академії мистецтв – залежно від підпорядкування. Спеціалізовані вчені ради несуть відповідальність за обґрунтованість прийнятих ними рішень і покликані забезпечувати високий рівень вимогливості під час проведення атестації. У разі порушення спеціалізованими вченими радами вимог нормативно-правових актів з питань присудження наукового ступеня доктора і кандидата наук ВАК може вжити до них заходів у межах своєї компетенції аж до припинення діяльності цих рад. Забезпечення організацій, в яких діють спеціалізовані вчені ради, всім необхідним для розгляду і захисту дисертацій здійснюється тими установами, за клопотанням яких створено ці ради. Головою спеціалізованої вченої ради призначається провідний вчений, доктор наук, фахівець за профілем ради, штатний працівник організації, в якій створено раду.

Порядок створення, функціонування і діяльності спеціалізованої вченої ради визначається “Положенням про спеціалізовані вчені ради”, яке затверджує ВАК.

10. Організації, в яких створено спеціалізовані вчені ради, оплачують витрати, пов’язані з функціонуванням спеціалізованих учених рад, оформлюють атестаційні справи і засвідчують їх своїми печатками. Керівники цих організацій зобов’язані створювати належні умови для роботи спеціалізованих учених рад.

Кошти на оплату праці офіційних опонентів та їх відрядження, друкування автореферату може надавати організація, де працює чи до якої прикріплений здобувач. Норми оплати праці офіційних опонентів визначають ВАК і Мінпраці.

11. Дисертація на здобуття наукового ступеня є кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто у вигляді спеціально підготовленого рукопису або опублікованої монографії. Вона містить висунуті автором для прилюдного захисту науково обґрунтовані теоретичні або експериментальні результати, наукові положення, а також характерна єдністю змісту і свідчить про особистий внесок здобувача в науку.

Теми дисертацій мають бути пов’язані, як правило, з напрямами основних науково-дослідних робіт наукових установ і організацій та затверджені вченими (науково-технічними) радами для кожного здобувача персонально з одночасним призначенням наукового консультанта (докторська дисертація) чи наукового керівника (кандидатська дисертація).

Дисертація, що має прикладне значення, додатково до основного тексту повинна містити відомості та документи, що підтверджують практичне використання отриманих автором результатів (впровадження у виробництво, достатню дослідно-виробничу перевірку, отримання нових кількісних і якісних показників, суттєві переваги запропонованих технологій, зразків продукції, матеріалів тощо), а дисертація, що має теоретичне значення, – рекомендації щодо використання наукових висновків.

Вживання мов у оформленій дисертації здійснюється згідно з чинним законодавством України.

12. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук є кваліфікаційною науковою працею обсягом основного тексту 11–13 авторських аркушів (для суспільних і гуманітарних наук – 15–17 авторських аркушів), оформлених відповідно до державного стандарту.

Докторська дисертація повинна містити раніше не захищені наукові положення та отримані автором нові науково обґрунтовані результати у певній галузі науки, які у сукупності розв’язують важливу наукову або науково–прикладну проблему.

Докторська дисертація може бути подана до захисту за однією або за двома спеціальностями однієї галузі науки, але за кожною спеціальністю докторська дисертація повинна відповідати вимогам, зазначеним в абзаці другому цього пункту.

У разі, коли дисертація виконана за двома спеціальностями, а спеціалізована вчена рада має право на проведення захисту дисертацій тільки за однією з них, з дозволу ВАК може проводитися

разовий захист лише за умови відсутності в Україні спеціалізованої вченої ради з правом проведення захисту за такими спеціальностями. Порядок формування складу спеціалізованої вченої ради для проведення разового захисту встановлює ВАК.

Не дозволяється захищати в докторській дисертації положення та наукові результати, які захищені здобувачем у кандидатській дисертації.

13. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук є кваліфікаційною науковою працею обсягом основного тексту 4,5 – 7 авторських аркушів (для суспільних і гуманітарних наук – 6,5 – 9 авторських аркушів), оформлених відповідно до державного стандарту. Кандидатська дисертація повинна містити результати проведених автором досліджень та отримані автором нові науково обґрунтовані результати, які у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для певної галузі науки.

Кандидатська дисертація може бути подана до захисту лише за однією спеціальністю.

14. Основні наукові результати дисертації відображають особистий внесок автора в їх досягнення і обов'язково повинні бути опубліковані автором у формі наукових монографій, посібників (для дисертації з педагогічних наук) чи статей у наукових (зокрема електронних) фахових виданнях України або інших країн. Перелік наукових фахових видань України затверджує ВАК.

До опублікованих праць, які додатково відображають наукові результати дисертації, належать також дипломи на відкриття, патенти і авторські свідоцтва на винаходи, державні стандарти, промислові зразки, алгоритми та програми, що пройшли експертизу на новизну, рукописи праць, депонованих в установах державної системи науково-технічної інформації та анотованих у наукових журналах, брошури, препринти, технологічні частини проектів на будівництво, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння підприємств, інформаційні карти на нові матеріали, що внесені до державного банку даних, друковані праці (тези, доповіді, матеріали) наукових конференцій, конгресів, симпозіумів, семінарів, шкіл тощо.

Повноту викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях здобувача визначає спеціалізована вчена рада.

Мінімальну кількість та обсяг публікацій, які розкривають основний зміст докторських і кандидатських дисертацій, визначає ВАК.

Апробація матеріалів дисертації на наукових конференціях, конгресах, симпозіумах, семінарах, школах тощо є обов'язковою.

15. Кожна дисертація супроводжується окремим авторефератом обсягом 1,3 – 1,9 авторського аркуша для докторської та обсягом 0,7 – 0,9 авторського аркуша для кандидатської дисертації, який здобувач друкує державною мовою. Вимоги до оформлення автореферату встановлює ВАК.

Автореферат дисертації видається друкарським способом із обов'язковим зазначенням вихідних відомостей видання у кількості, визначеній спеціалізованою вченою радою і надсилається членам спеціалізованої вченої ради та заінтересованим організаціям не пізніше як за місяць до захисту дисертації. Список адресатів визначає спеціалізована вчена рада, яка прийняла дисертацію до захисту. Перелік організацій, яким обов'язково надсилають автореферат, визначає ВАК.

16. Якщо у дисертації використано ідеї або розроблення, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані наукові праці, здобувач повинен відзначити цей факт у дисертації та в авторефераті з обов'язковим зазначенням конкретного особистого внеску в ці праці або розроблення.

У разі текстових запозичень, використання ідей, наукових результатів і матеріалів інших авторів без посилання на джерело, дисертація знімається з розгляду незалежно від стадії проходження без права її повторного захисту.

17. Здобувач наукового ступеня кандидата наук повинен скласти кандидатські іспити. Перелік кандидатських іспитів, їх програми відповідно до спеціальностей визначає МОН і разом з ВАК здійснює контроль за їх організацією та проведенням.

Здобувач наукового ступеня кандидата наук, який не має повної вищої освіти в галузі науки, за профілем якої підготовлено дисертацію, складає додатковий кандидатський іспит із загальнонаукової дисципліни цієї галузі науки. Наукові ступені в галузі медичних та

ветеринарних наук можуть бути присуджені здобувачам, які мають відповідно повну вищу медичну та повну вищу ветеринарну освіту. За окремими науковими спеціальностями, перелік яких встановлює ВАК, наукові ступені в галузі медичних та ветеринарних наук можуть бути присуджені здобувачам, які мають повну вищу біологічну освіту.

Порядок покриття витрат, пов'язаних із проведенням кандидатських іспитів, визначають МОН та Мінфін.

18. Організація, де виконувалась дисертація або до якої був прикріплений здобувач, проводить попередню експертизу поданої дисертації та робить висновок про наукову та практичну цінність дисертації. Висновок видається здобувачеві не пізніше як через два місяці з дня подання на попередню експертизу кандидатської та не пізніше трьох місяців – докторської дисертації. Керівник організації несе персональну відповідальність за якість, об'єктивність і терміни підготовки висновку.

У разі відмови цієї організації дати обґрунтований висновок щодо дисертації здобувач має право звернутися до ВАК для визначення подальшої процедури захисту дисертації.

19. Спеціалізована вчена рада приймає дисертацію для попереднього розгляду за наявності супроводжуючих документів за переліком, який визначає ВАК. Процедура попереднього розгляду дисертації регулюється «Положенням про спеціалізовану вчену раду».

Спеціалізована вчена рада приймає до захисту не пізніше як через два місяці з дня подання здобувачем усіх необхідних документів кандидатську і через три місяці – докторську дисертацію.

Спеціалізована вчена рада приймає до захисту докторську дисертацію не раніше ніж через два місяці, а кандидатську – не раніше ніж через місяць з дня розсилання виготовлювачами обов'язкових примірників видань, в яких опубліковано праці здобувача, що відображають основні результати дисертації.

20. Спеціалізовані вчені ради призначають для захисту дисертації офіційних опонентів із числа компетентних вчених зі спеціальності, за якою подано дисертацію, таким чином, щоб забезпечити незалежність експертизи.

Для розгляду докторської дисертації призначають трьох офіційних опонентів – докторів наук, причому тільки один з них може бути членом спеціалізованої вченої ради, де відбувається захист, або співробітником установи, в якій створено спеціалізовану вчену раду.

Для розгляду кандидатської дисертації призначають двох офіційних опонентів, з яких один повинен бути доктором наук, а другий – доктором або кандидатом наук, причому тільки один з них може бути членом спеціалізованої вченої ради, де відбувається захист, або співробітником установи, в якій створено цю спеціалізовану вчену раду.

Офіційними опонентами не можуть бути голови, заступники голів і вчені секретарі спеціалізованих учених рад, в яких розглядають дисертацію, наукові керівники, співавтори опублікованих праць здобувача, співробітники установ, які призначені спеціалізованими вченими радами як провідні установи для апробації дисертації, а також ректори і проректори вищих навчальних закладів, керівники організацій та їхні заступники, співробітники кафедр, лабораторій, секторів, відділів, де виконувалась дисертація, де працює здобувач або де проводились науково-дослідні роботи, щодо яких здобувач є замовником чи виконавцем (співвиконавцем).

Офіційні опоненти не можуть бути співробітниками однієї і тієї ж організації.

Офіційними опонентами не можуть бути члени президії та працівники апарату ВАК. Члени експертних рад ВАК можуть бути призначені офіційними опонентами за виняткових обставин з дозволу ВАК.

21. Офіційний опонент на основі вивчення підготовленої дисертації та праць, опублікованих за темою дисертації, подає до спеціалізованої вченої ради відгук, оформлений відповідно до вимог ВАК. Спеціалізована вчена рада повинна повернути офіційному опоненту відгук для доопрацювання, якщо він не відповідає зазначеним вимогам, або замінити офіційного опонента.

Копії письмових відгуків офіційних опонентів спеціалізована вчена рада видає здобувачеві не пізніше як за десять днів до захисту дисертації.

22. Спеціалізовані вчені ради визначають за дисертаціями провідні установи, відомі своїми досягненнями зі спеціальності, за якою подано дисертацію. Перелік провідних установ затверджує ВАК. Провідна установа надає відгук про дисертацію на основі її колективного розгляду і обговорення згідно з вимогами, що встановлюються ВАК. Цей відгук повинен бути підписаний доктором наук. Спеціалізована вчена рада має право повернути відгук провідної установи, якщо він не відповідає зазначеним вимогам, або замінити цю установу іншою. Після прийняття дисертації до захисту, призначення офіційних опонентів та визначення провідної установи спеціалізована вчена рада надсилає до ВАК повідомлення про захист дисертації. Зразок повідомлення встановлює ВАК.

Повідомлення про захист докторських і кандидатських дисертацій публікуються відповідно у «Бюлетені Вищої атестаційної комісії України» і додатку до цього бюлетеня – «Науковий світ».

Копію відгуку провідної установи видають здобувачеві не пізніше як за десять днів до захисту дисертації.

Провідною не може бути установа, де виконувалась дисертація, працює здобувач, науковий консультант чи науковий керівник.

23. Для ознайомлення наукової громадськості з доробком здобувача один примірник дисертації та два примірники автореферату не пізніше як за місяць до захисту передають у бібліотеку організації, спеціалізована вчена рада якої прийняла дисертацію до захисту.

За бажанням здобувача спеціалізована вчена рада зобов'язана призначити захист дисертації за умови негативних відгуків, але якщо наявні три негативні відгуки (із числа офіційних опонентів і провідної установи) на докторську дисертацію або два – на кандидатську, тоді захист дисертації не проводять і її знімають з розгляду, про що спеціалізована вчена рада зобов'язана прийняти відповідне рішення.

24. Прилюдний захист дисертації відбувається на засіданні спеціалізованої вченої ради, яке вважається правомочним, якщо в його проведенні взяло участь щонайменше дві третини її складу, а також за умови обов'язкової участі щонайменше чотирьох докторів наук з кожної спеціальності докторської дисертації і щонайменше трьох докторів наук із спеціальності кандидатської дисертації.

Рішення спеціалізованої вченої ради щодо присудження наукового ступеня вважають позитивним, якщо за нього проголосувало щонайменше три чверті членів ради, які брали участь у засіданні.

25. Прилюдний захист дисертації повинен мати характер наукової дискусії, в якій зобов'язані взяти участь усі присутні на захисті члени спеціалізованої вченої ради – доктори наук з кожної спеціальності, за якими подано дисертацію.

Офіційні опоненти зобов'язані бути присутніми на захисті дисертації. Якщо з поважної причини відсутній один з офіційних опонентів, захист дисертації може відбутися за умови позитивного відгуку відсутнього опонента. Тоді на засіданні спеціалізованої вченої ради оголошується відгук відсутнього опонента і заслуховується виступ додаткового офіційного опонента, затвердженого керівництвом спеціалізованої вченої ради до захисту дисертації.

Захист дисертації не може відбутись у разі відсутності двох офіційних опонентів або у разі відсутності офіційного опонента, який подав негативний відгук про дисертацію.

Після закінчення захисту дисертації спеціалізована вчена рада проводить таємне голосування щодо присудження наукового ступеня.

Протокол лічильної комісії затверджується відкритим голосуванням простою більшістю голосів членів спеціалізованої вченої ради, які брали участь у засіданні.

Процедуру проведення засідання спеціалізованої вченої ради під час захисту дисертації визначає «Положення про спеціалізовані вчені ради».

26. Спеціалізована вчена рада у місячний термін після захисту надсилає до ВАК перший примірник докторської (кандидатської) дисертації з двома примірниками облікової картки дисертації та атестаційну справу здобувача.

Другий примірник захищеної докторської (кандидатської) дисертації надсилається до Українського інституту науково–технічної та економічної інформації.

Після прийняття президією ВАК рішення про видачу диплома доктора (кандидата) наук перший примірник його дисертації передають на зберігання до Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.

Атестаційні справи здобувачів наукового ступеня зберігаються у спеціалізованій вченій раді протягом десяти років.

Атестаційні справи здобувачів оформлюються згідно з вимогами, які встановлює ВАК.

Атестаційні справи, які оформлені з порушенням встановлених вимог, ВАК до розгляду не приймає.

27. У разі негативного рішення спеціалізованої вченої ради щодо присудження наукового ступеня здобувачеві повертаються документи за переліком, що визначає ВАК.

Відгуки про дисертацію та автореферат, стенограму (розшифровану та засвідчену фонограму) засідання та рішення щодо голосування залишають у спеціалізованій вченій раді. Вони можуть бути надіслані за місцем повторного захисту.

Про негативне рішення спеціалізованої вченої ради повідомляють ВАК у місячний термін з дня захисту. Одночасно надсилають до ВАК автореферат і стенограму (розшифровану та засвідчену фонограму) засідання спеціалізованої вченої ради.

Дисертація, за результатами захисту якої спеціалізована вчена рада прийняла негативне рішення, може бути подана до повторного захисту в переробленому вигляді не раніше як через рік з дня такого рішення. Дозволу ВАК для повторного захисту не потрібно. У разі повторного захисту склад опонентів повинен бути повністю замінений.

28. (Виключено).

29. Ректорам і проректорам вищих навчальних закладів, керівникам організацій та їхнім заступникам не дозволяється захищати дисертації у спеціалізованих учених радах, які діють за місцем їхньої основної роботи.

30. Контроль за науковим рівнем дисертацій, їх науковою та практичною цінністю, роботою спеціалізованих учених рад, забезпеченням єдиних вимог до здобувачів наукових ступенів, експертизи дисертаційних робіт здійснює ВАК за участю його експертних рад.

Експертні ради відповідають за якість і об'єктивність підготовлених ними проектів атестаційних висновків щодо відповідності дисертаційних робіт вимогам цього Порядку, а рівня підготовки здобувачів – науковому ступеню кандидата або доктора наук.

Порядок роботи експертних рад ВАК визначається «Положенням про експертну раду», яке затверджує ВАК.

У разі, коли встановлено, що експертизу під час захисту дисертаційної роботи в спеціалізованій вченій раді проведено неякісно, висновок зазначеної ради недостатньо аргументований або порушено вимоги нормативно–правових актів з питань присудження наукового ступеня доктора і кандидата наук, ВАК готує проект атестаційного висновку про скасування рішення спеціалізованої вченої ради щодо присудження наукового ступеня, який подається на ухвалення президії ВАК.

У разі потреби ВАК може надсилати дисертацію та атестаційну справу здобувача на додаткову експертизу у порядку, який встановлює ВАК, запрошувати на засідання експертної ради здобувача, керівника спеціалізованої вченої ради, де відбувався захист дисертації або здійснювалося її колективне рецензування, а також представника провідної установи.

Скасування президією ВАК рішення спеціалізованої вченої ради щодо дисертаційної роботи тягне за собою вжиття до цієї ради заходів аж до призупинення її діяльності на термін, що встановлюється ВАК.

Здобувач має право ознайомитися з атестаційним висновком щодо його дисертації та атестаційної справи тільки після ухвали президією ВАК атестаційного висновку. ВАК у місячний термін видає здобувачеві на його прохання копію атестаційного висновку.

31. Термін розгляду дисертаційних робіт та атестаційних справ про присудження наукового ступеня доктора наук у ВАК не повинен перевищувати шести місяців. Термін розгляду атестаційних справ про присудження наукового ступеня кандидата наук у ВАК не повинен перевищувати чотирьох місяців. Індивідуальні або колективні пропозиції та заяви, в яких міститься оцінка дисертацій та матеріалів атестаційних справ, розглядаються до прийняття рішення ВАК.

За особливих обставин, які вимагають для проведення експертизи дисертації більш тривалого часу, питання щодо його продовження вирішує в кожному конкретному випадку ВАК. Про зміну терміну експертизи інформують спеціалізовану вчену раду, де відбувся захист дисертації.

32. Заборонено усувати у дисертації недоліки, виявлені спеціалізованою вченою радою у процесі її розгляду, та в авторефераті після його розсилання. Здобувач має право зняти дисертацію з розгляду у спеціалізованій вченій раді до початку таємного голосування, крім випадків, обумовлених у пункті 16 цього Порядку.

Рішення спеціалізованої вченої ради про зняття дисертації з розгляду за письмовою заявою здобувача є остаточним. У подальшому дисертація може бути подана до захисту як нова праця.

Присвоєння вчених звань

33. Вчене звання професора присвоюють докторам наук, які працюють у вищих навчальних закладах III — IV рівня акредитації і прирівняних до них закладах післядипломної освіти на посадах професора, завідуючого кафедрою, ректора (проректора з навчальної та наукової роботи) і мають вчене звання доцента, стаж педагогічної роботи не менше п'яти років (з них не менше календарного року на одній із зазначених посад), друковані наукові та навчально-методичні праці, зокрема не менше десяти праць, опублікованих після захисту докторської дисертації у провідних (фахових) наукових виданнях України та інших держав, готують кандидатів наук.

Вчене звання професора присвоюють докторам наук, які працюють у наукових установах Національної академії наук, Академії медичних наук, Української академії аграрних наук, Академії педагогічних наук, Академії правових наук та Академії мистецтв, науково-дослідних інститутах і прирівняних до них організаціях, а також у науково-виробничих об'єднаннях, міжгалузевих та галузевих науково-технічних комплексах і міжгалузевих та галузевих об'єднаннях на посадах завідуючого (начальника) науково-дослідним відділом (відділенням, сектором, лабораторією), головного наукового співробітника, провідного наукового співробітника, старшого наукового співробітника або на посадах директора, заступника директора, вченого секретаря і які мають вчене звання старшого наукового співробітника, стаж наукової роботи не менше п'яти років (з них не менше календарного року на одній із зазначених посад), друковані наукові та навчально-методичні праці, зокрема не менше десяти праць (у тому числі монографії), опублікованих після захисту докторської дисертації у провідних (фахових) наукових виданнях України та інших держав, підготували не менше трьох кандидатів наук і залучені до педагогічної роботи.

34. Як виняток вчене звання професора може бути також присвоєне:

кандидатам наук, які працюють у вищих навчальних закладах III — IV рівня акредитації та прирівняних до них закладах післядипломної освіти на посадах завідуючого кафедрою, професора, ректора (проректора з навчальної та наукової роботи), після успішної роботи на цих посадах не менше календарного року зі стажем педагогічної роботи у вищих закладах освіти III — IV рівня акредитації та прирівняних до них закладах післядипломної освіти не менше десяти років і мають вчене звання доцента, а також є одноосібними авторами підручника (навчального

посібника) або не менше трьох підручників (навчальних посібників), написаних у співавторстві, з грифом МОН або інших центральних органів виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні вищі навчальні заклади (з відповідних напрямів діяльності), та виданих протягом останніх десяти років; мають значні навчально-методичні або наукові праці (не менше 25), які використовуються у педагогічній практиці і опубліковані у провідних (фахових) наукових виданнях України та інших держав; викладають основні навчальні курси на високому методичному і науковому рівні та одноосібно підготували не менше трьох кандидатів наук;

діячам культури і мистецтв, фахівцям фізичної культури та спорту, які мають науковий ступінь кандидата наук або державні почесні звання, успішно працюють на посадах завідуючого кафедрою, професора, ректора (проректора з навчальної та наукової роботи), не менше календарного року зі стажем педагогічної роботи у вищих закладах освіти III — IV рівня акредитації та прирівняних до них закладах не менше календарного року і стажем педагогічної роботи у зазначених закладах не менше семи років, є авторами навчально-методичних та наукових праць (не менше 15), опублікованих у провідних (фахових) виданнях України та інших держав, чи підручника (навчального посібника) з грифом МОН або інших центральних органів виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні вищі навчальні заклади (з відповідних напрямів діяльності), мають значні особисті творчі досягнення у сфері своєї діяльності (мистецькі монографії, альбоми, каталоги, персональні виставки тощо), викладають основні навчальні курси на високому методичному і науковому рівні та одноосібно підготували фахівців вищої кваліфікації (лауреатів міжнародних та державних премій, конкурсів, чемпіонів або призерів міжнародних змагань);

докторам наук (як виняток кандидатам наук) — висококваліфікованим спеціалістам народного господарства, визначним діячам культури і мистецтва, залученим до педагогічної роботи на посадах завідувача кафедри або професора після успішної роботи на цих посадах не менше двох календарних років у вищих навчальних закладах III — IV рівня акредитації та прирівняних до них закладах післядипломної освіти, які мають вчене звання доцента, вагомі навчально-методичні, творчі і наукові праці, що використовуються у педагогічній практиці, викладають на високому методичному рівні основні навчальні курси, пов'язані з відповідною галуззю народного господарства, мають досвід підготовки кандидатів наук або творчих працівників вищої кваліфікації.

35. Вчене звання доцента присвоюють докторам і кандидатам наук, які працюють на посадах доцента, професора, завідуючого кафедрою, ректора (проректора з навчальної та наукової роботи) у вищих навчальних закладах III–IV рівня акредитації та прирівняних до них навчальних закладах післядипломної освіти за умови успішної роботи на цих посадах не менше календарного року, мають стаж педагогічної роботи у вищих навчальних закладах III–IV рівня акредитації та прирівняних до них навчальних закладах післядипломної освіти не менше трьох років і не менше п'яти друкованих навчально-методичних і наукових праць, які використовуються у педагогічній практиці та опубліковані після захисту дисертації у провідних (фахових) наукових виданнях України та інших країн.

Як виняток, вчене звання доцента може також присвоюватися педагогічним працівникам без наукового ступеня кандидата наук, які працюють на посадах доцента, професора, завідувача кафедри (ректора, проректора з навчальної та наукової роботи) у вищих навчальних закладах III — IV рівня акредитації та прирівняних до них закладах післядипломної освіти протягом календарного року, мають стаж педагогічної роботи у вищих навчальних закладах III — IV рівня акредитації та прирівняних до них закладах післядипломної освіти не менше 15 років, є авторами навчальних посібників або підручників з грифом МОН або інших центральних органів виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні вищі навчальні заклади (з відповідних напрямів діяльності), виданих протягом останніх десяти років значних навчально-методичних і наукових праць (не менше 25), що використовуються у педагогічній практиці і

опубліковані у провідних (фахових) наукових виданнях України та інших держав; викладають основні навчальні курси на високому науково-методичному рівні.

Як виняток вчене звання доцента може бути також присвоєне діячам культури і мистецтва, фахівцям фізичної культури і спорту, які мають державні почесні звання і працюють на посадах, перелічених в абзаці першому цього пункту, за умови успішної роботи на цих посадах не менше двох календарних років, мають стаж педагогічної роботи у вищих навчальних закладах III–IV рівня акредитації та прирівняних до них навчальних закладах післядипломної освіти не менше п'яти років, навчально-методичні та наукові праці, які використовуються у педагогічній практиці та опубліковані за останні п'ять років у провідних (фахових) виданнях України та інших країн, мають значні особисті творчі досягнення у сфері своєї діяльності.

36. Вчене звання старшого наукового співробітника присвоюють докторам і кандидатам наук, які працюють на посадах, перелічених у пункті 33 цього Порядку, і зараховані на ці посади за визначеним у ньому переліком або обрані за конкурсом чи призначені у порядку атестації на посаду старшого наукового співробітника, а також докторам і кандидатам наук, обраним за конкурсом або призначеним у порядку атестації у вищому навчальному закладі на посаду завідувача (начальника) науково-дослідного відділу (відділення, сектора, лабораторії), головного наукового співробітника, провідного наукового співробітника, старшого наукового співробітника або призначеним на посаду вченого секретаря зі стажем наукової роботи не менше трьох років за наявності у них не менше п'яти винаходів або друкованих наукових праць, опублікованих після захисту дисертації у провідних фахових виданнях України та інших країн, і за умови успішної роботи на цих посадах не менше календарного року.

37. Вчене звання професора присвоюється МОН на основі рішень вчених рад вищих навчальних закладів, наукових установ і організацій.

Вчене звання доцента присвоюється МОН на основі рішень вчених рад вищих навчальних закладів.

Вчене звання старшого наукового співробітника присвоює ВАК на основі рішень учених рад наукових установ та організацій.

38. Вчені звання можуть бути присвоєні особам, які працюють за сумісництвом на відповідних посадах, перелічених у пунктах 33 – 36 цього Порядку, за умов дотримання вимог, встановлених у цих пунктах.

39. Рішення вченої (науково-технічної) ради про присвоєння вченого звання приймається таємним голосуванням. Засідання вченої (науково-технічної) ради вважається правомочним, якщо в його роботі взяло участь щонайменше дві третини її складу. Рішення ради щодо присвоєння вченого звання вважається позитивним, якщо за нього проголосувало щонайменше три чверті членів ради, які брали участь у засіданні.

Порядок оформлення атестаційних справ професора і доцента визначає МОН, старшого наукового співробітника – ВАК.

Атестаційні справи щодо присвоєння вчених звань особам, які виконують роботи за закритою тематикою, комплектуються нетаємними документами.

40. Термін проходження атестаційних справ здобувачів учених звань професора і доцента у МОН, а вченого звання старшого наукового співробітника у ВАК не повинен перевищувати шести місяців. Пропозиції та заяви громадян, які містять оцінку клопотань щодо присвоєння вчених звань, розглядаються до прийняття відповідного рішення ВАК чи МОН.

За особливих обставин, які вимагають для проведення експертизи атестаційної справи більш тривалого часу, питання про зміну цього терміну вирішує МОН або ВАК у межах їхньої компетенції, про що повідомляють здобувачеві.

Переатестація і нострифікація

41. Порівнянність (еквівалентність) кваліфікаційних документів державного зразка, які видають органи атестації інших країн, встановлюється у процесі переатестації, що провадиться спеціалізованими вченими радами України за дорученням ВАК.

Переатестація наукових і науково–педагогічних працівників – громадян України, які мають наукові ступені, присуджені їм в інших країнах, провадиться ВАК за клопотанням організації, де працює здобувач, із поданням документів відповідно до переліку, що визначає ВАК.

Переатестація наукових і науково–педагогічних працівників – громадян України, які мають вчені звання, присвоєні їм в інших країнах, провадиться МОН та ВАК за клопотанням організації, де працює здобувач, із поданням документів відповідно до переліку, що визначають МОН та ВАК.

42. Нострифікація (визнання) дипломів та атестатів, виданих громадянам України в інших країнах, провадиться ВАК і МОН згідно з міжнародними угодами та конвенціями.

Власники документів про наукові ступені та вчені звання, виданих органами атестації інших країн, набувають прав, що передбачені для власників відповідних документів, виданих ВАК або МОН, лише після проходження переатестації і нострифікації за процедурою, встановленою відповідно ВАК і МОН.

Оформлення і видача дипломів і атестатів

43. Рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукових ступенів доктора або кандидата наук набуває чинності з дня прийняття президією ВАК рішення про видачу відповідного диплома.

Рішення вченої (науково–технічної) ради про присвоєння вченого звання професора або доцента набуває чинності з дня його присвоєння МОН.

Рішення вченої (науково–технічної) ради про присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника набуває чинності з дня його присвоєння ВАК.

44. Особам, які втратили диплом чи атестат, можуть бути видані дублікати з новими порядковими номерами.

У разі зміни особою прізвища, імені дипломи та атестати на нові не обмінюються.

45. Порядок оформлення і видачі дипломів та атестатів, а також їх дублікатів визначають відповідно ВАК та МОН.

Позбавлення наукових ступенів і вчених звань

46. Особи, яким присуджено наукові ступені або присвоєно вчені звання, можуть бути позбавлені цих ступенів і звань відповідно ВАК та МОН на основі клопотань, поданих спеціалізованими вченими радами, де проходив захист дисертацій, або вченими радами, що подавали клопотання про присвоєння вченого звання. У разі припинення діяльності зазначених рад питання про порушення клопотання щодо позбавлення наукового ступеня або вченого звання розглядається іншими радами за дорученням відповідно ВАК та МОН.

Засідання ради вважається правомочним, якщо у його роботі взяло участь щонайменше дві третини її складу. Клопотання ради про позбавлення наукового ступеня або вченого звання вважається прийнятним, якщо за нього у результаті таємного голосування проголосувало щонайменше три чверті членів ради, які взяли участь у засіданні.

Розгляд питань про обґрунтованість присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань, стосовно яких рішення були прийняті понад десять років тому, органами атестації не проводиться.

Порядок розгляду питань про позбавлення наукових ступенів і вчених звань у радах, а також перелік необхідних для цього документів визначають відповідно ВАК та МОН.

Розгляд апеляцій

47. На рішення спеціалізованих учених рад щодо присудження (позбавлення) наукових ступенів установами, організаціями, здобувачами та іншими особами впродовж двох місяців з дня захисту дисертації може бути подано апеляцію (оскарження рішення) до відповідної спеціалізованої вченої ради або до ВАК.

Висновок спеціалізованої вченої ради та інші матеріали щодо розгляду апеляції протягом 10 робочих днів після засідання спеціалізованої вченої ради подаються до ВАК.

48. На відповідні рішення ВАК, пов'язані з присудженням (позбавленням) наукових ступенів, здобувач може подати апеляцію до ВАК не пізніше як через 2 місяці з дня їх прийняття.

У цьому випадку президія ВАК створює апеляційну комісію із залученням фахівців відповідної галузі науки, яка розглядає апеляцію здобувача і готує рекомендації для президії ВАК.

49. Рішення вченої або науково-технічної ради щодо присвоєння (позбавлення) вчених звань можуть бути оскаржені в МОН чи ВАК не пізніше як через два місяці з дня їх прийняття.

Рішення Атестаційної колегії МОН або постанова президії ВАК щодо апеляції є остаточними.

Нове клопотання про присвоєння вченого звання може бути порушене не раніше ніж через один рік після прийняття рішення про відмову в присвоєнні вченого звання. Обов'язковою умовою повторного клопотання повинне бути опублікування нових навчально-методичних або наукових праць.

50. Порядок розгляду апеляцій у спеціалізованих учених радах та вчених радах визначають відповідно ВАК та МОН.

Після закінчення встановлених у пунктах 47–49 цього Порядку термінів ВАК і МОН апеляції для розгляду не приймають.